

KDDatum
2021-09-19
Vår referens
Louise Lagerlund
Stadsjurist
louise.lagerlund@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Utbildningsdepartementet - Papper, poddar och ... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial (SOU 2021:32) STK-2021-859

Sammanfattning

Malmö stad har beretts tillfälle att avge yttrande över utredningen ”Papper, poddar och ... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial (SOU 2021:32)”.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslås besluta

1. Kommunstyrelsens arbetsutskott godkänner förslag till yttrande och sänder det till Utbildningsdepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss från Utbildningsdepartementet - Papper, poddar och... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial (SOU 2021:32)
- Papper, poddar och... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial (SOU 2021:32)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 210927 - Papper, poddar och ... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial (SOU 2021:32)
- Remissvar från kulturförvaltningen
- Förslag till yttrande

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2021-09-27

Beslutet skickas till

Utbildningsdepartementet
Kulturförvaltningen
Serviceförvaltningen

Ärendet

Bakgrund

Malmö stad har beretts tillfälle att avge yttrande över utredningen ”Papper, poddar och ... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial (SOU 2021:32)”. Bakgrunden till utredningen är att det nuvarande regelverket för pliktinsamling bedömts vara i otakt med dagens medieproduktion. Utvecklingen av hur text, bild, rörlig bild och ljud produceras och sprids har

gått så långt att lagstiftningen inte längre bedöms omfatta allt det som lagstiftaren avsåg att samla in.

Den nuvarande pliktinsamlingen bygger på att den som gör ett dokument tillgängligt för allmänheten här i landet har leveransplikt med stöd av pliktexemplarslagen och e-pliktlagen jämte tillhörande förordningar. Pliktexemplarslagen, som reglerar fysiskt utgivna medier, utformades för ett analogt medielandskap. E-pliktlagen är subsidiär till pliktexemplarslagen och reglerar plikten för visst elektroniskt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten genom överföring via nätverk. De båda lagarna bygger på leveransplikt och omfattar inte egeninsamling av material.

I de tillhörande förordningarna finns bestämmelser om bevarande av det pliktlevererade materialet samt om möjligheten att meddela föreskrifter och beslut i enskilda fall. Pliktexemplarsförordningen reglerar också tillhandahållandet av det pliktlevererade materialet. Tillhandahållandet av pliktexemplar som samlats in med stöd av e-pliktlagen är inte reglerat.

Behovet av översyn bedöms bero på det förändrade medielandskapet. Digitaliseringen ändrar förutsättningarna för både produktion och distribution. Det har på många sätt blivit enklare och billigare att sprida information, men utvecklingen fångas inte av pliktinsamlingen eftersom den bygger på en tydlig rollfördelning mellan olika aktörer. Dagens lagstiftning är vidare utformad så att insamlingen villkoras av förhållandet mellan mediet och lagringsformen. För radio- och tv-publicerat material gäller exempelvis leveransplikten enligt pliktexemplarslagen den referensinspelning som ska göras av sändningen och leveransplikten förutsätter att materialet lagras på fysiska granskningsband. Lagras inspelningen i stället digitalt omfattas materialet inte av leveransplikt. Teknikutvecklingen riskerar således att sätta insamlingen ur spel. Produktion och publicering sker slutligen i allt högre grad i en internationell kontext, vilket väcker frågor om gränsdragning och möjligheten till pliktinsamling.

Systemet med pliktexemplar behöver således anpassas till vårt digitaliserade samhälle och till en situation där graden av medborgerlig interaktivitet ökat. Utredningen har därför fått i uppdrag att utreda hur pliktinsamlingen kan utformas så att den blir medie-, teknik- och formatoberoende och därmed långsiktigt hållbar.

Utredningens förslag

Utredningen förslår sammanfattningsvis ett nytt regelverk avsett att

- tydliggöra pliktmaterialens syfte,
- medge fler insamlingsmetoder,
- ge verktyg som gör att insamlingen kan följas upp och vid behov anpassas efter leverantörens förutsättningar,
- komplettera dagens bestämmelser om personuppgiftsbehandling,
- ge en myndighet (Kungliga biblioteket) uppdraget som pliktansvarig myndighet,
- ge en annan myndighet (Lunds universitet) ansvar för reservexemplar av skrifter
- reglera bevarandet, samt
- reglera tillhandahållandet.

Ett nytt regelverk

En ny pliktmateriallag, med tillhörande förordning, föreslås ersätta dagens regelverk. Den nya lagen görs så långt möjligt medie-, teknik- och formatoberoende och utformas så att den medger insamling av

- det som i dag samlas in med plikt,
- det som samlats in tidigare, men som på grund av teknikutvecklingen inte längre omfattas av regelverket, samt
- det som sprids och kommer att spridas i nya medier, med ny teknik och i nya format.

Tydliggörande av pliktmaterialens syfte

Utredningen föreslår att pliktmaterialens syfte ska tydliggöras för att underlätta bedömningen av vad som ska samlas in och vad det insamlade materialet ska användas till och hur det får hanteras. En bestämmelse föreslås därför i den nya lagen som tydliggör att pliktmaterial är en demokratisk resurs som samlas in för att bevara uttryck för det offentliga samtalet och tillgodose rätten att ta del av och skapa kunskap, åsikter och andra uttryck samt att pliktmaterial är en del av kulturarvet som ska tillhandahållas över tid för forskning och annan användning utan att materialet förvanskas.

I lagstiftningen föreslås pliktmaterial definieras som innehåll som lagrats som en avgränsad informationsmängd av text, bild, rörlig bild eller ljud för att läsas, avlyssnas eller tittas på. För att ett material ska vara pliktmaterial krävs vidare att det är avsett för, riktar sig till och görs tillgängligt för allmänheten här i landet. Pliktmaterialet utgörs av materialet i den form det gjorts tillgängligt oavsett om det görs i ett tryckt, elektriskt eller digitalt medium. Pliktmaterial kan även bestå av exemplar av det som tillgängliggörs i en kombination av dessa medier. Om ett innehåll lagrats på och tillgängliggjorts i mer än ett medium är alla former pliktmaterial oberoende av varandra. Skulle ett material samtidigt göras tillgängligt i olika filformat, är pliktmaterial det som är mest lämpligt för långtidsbevarande.

Fler insamlingsmetoder

Den nuvarande pliktinsamlingen sker enbart genom leveransplikt vilket bland annat begränsar vad som kan samlas in eftersom det är olämpligt att kräva pliktleveranser av till exempel privatpersoner. Utredningen föreslår därför i den nya lagen en insamling av tre olika slag; leveransplikt, rekvisition och egeninsamling. Förslaget med fler insamlingsmetoder gör att fler aktörer får skyldigheter enligt lagen, utan att för den skull tvingas leverera på eget initiativ.

Leveransplikt Skyldighet att på eget initiativ lämna pliktexemplar som räknas upp i lagen. Enklare skrifter samt material som omfattas av tystnadsplikt eller sekretess m.m. undantas dock från plikten. Leveransplikten kopplas som huvudregel till den som har låtit göra pliktmaterial tillgängligt här i landet.

Rekvisition Vid sidan av leveransplikt föreslår utredningen att Kungliga biblioteket (KB) ska få samla in pliktmaterial med rekvisition, dvs. skyldighet att lämna pliktexemplar eller uppgift efter särskilt beslut. Rekvisition föreslås få användas bland annat för att komplettera eller möjliggöra egeninsamling, tillsammans med leveransplikt och egeninsamling få ett så fullständigt pliktmaterial som möjligt rörande en särskild händelse eller företeelse eller för i andra fall komplettera leveranspliktigt material om det behövs för att syftet med pliktmaterial ska uppnås.

Egeninsamling Vid sidan av leveransplikt och rekvisition föreslås en tredje insamlingsmetod,

egeninsamling. Metoden ska kunna användas av KB för att samla in pliktmaterial som inte kan samlas in med leveransplikt. Metoden är även avsedd att fungera som ett komplement till leveransplikt och rekvisition för att få ett så fullständigt pliktmaterial som möjligt rörande en särskild händelse eller företeelse.

Kompletterande bestämmelser om personuppgiftsbehandling

Utredningen föreslår kompletterande bestämmelser rörande behandling av personuppgifter vid hantering av pliktmaterial. Bestämmelserna, som kompletterar dataskyddsförordningen och dataskyddslagen, ska omfatta KB, Lunds universitet och andra myndigheter och organ när de hanterar pliktmaterial.

Utredningen föreslår att pliktmateriallagen ska innehålla ett antal skyddsåtgärder rörande bland annat åtkomst, loggning och tillhandahållande till skydd för enskildas integritet. Utredningen föreslår även att den registrerades rätt till rättelse enligt dataskyddsförordningen inte ska gälla för behandling av personuppgifter vid hantering av pliktmaterial enligt pliktmateriallagen eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Undantagen ska dock inte gälla för uppgifter i leverantörs- och användarregister.

Bevarandet av pliktmaterial

Utredningen föreslår att huvudregeln ska vara att allt pliktmaterial som samlas in, samt det som ska åtfölja pliktmaterialiet, ska bevaras för framtiden. Vissa undantag föreslås dock bland annat när innehållet inte längre går att ta del av eller om pliktmaterialiet riskerar att skada annat material eller för annat pliktmaterial än skrifter och tekniska upptagningar när innehållet överförs utan informationsförlust till ett nytt exemplar och det nya exemplaret tagits omhand för bevarande.

Tillhandahållandet av pliktmaterial

Utredningen föreslås att KB ska tillhandahålla det insamlade pliktmaterialiet i den utsträckning det är förenligt med upphovsrätten och regleringen angående skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter. KB föreslås få inskränka möjligheten att ta del av pliktmaterial om det är motiverat av hänsyn till förutsättningarna för att bevara materialet eller av något annat särskilt skäl. Lunds universitet föreslås få tillhandahålla pliktmaterial som förvaras hos universitet under samma förutsättningar som gäller för KB.

Regelverket föreslås införas stegvis

Utredningen föreslår att den nya lagstiftningen införs stegvis för att ge tid för att genomföra nödvändiga anpassningar. I ett första skede, den 1 januari 2023, föreslås pliktmateriallagen träda i kraft i de delar som rör egeninsamling och dataskydd.

Först två år senare, den 1 januari 2025, träder pliktmateriallagens övriga bestämmelser, dvs. om leveransplikt och rekvisition, i kraft. Samma datum gäller för pliktmaterialförordningen och övriga författningsändringar.

Stadskontorets bedömning

Vid handläggning av remissen har synpunkter genom förvaltningsremiss inhämtats från kulturförvaltningen och serviceförvaltningen.

Kulturförvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen ställer sig i princip bakom remissförslagen och vill särskilt uttrycka sitt stöd för en modernisering av begrepp och metoder för att säkra även icke analogt material.

Kulturförvaltningen lyfter fram två delar som de anser har bäring på deras verksamhet: viss otydlighet i vilka databaser som eventuellt ska ingå i framtida pliktleverans samt hantering av egeninsamlingar, något som även sker vid kulturarvsinstitutioner i staden.

Kulturförvaltningen konstaterar att kommunerna vid ett genomförande av förslaget kan komma att behöva leverera mer material till KB än tidigare. I betänkandet nämns bland annat databaser. Inom kommuner, med flera myndigheter, förekommer exempelvis komplexa kartdatabaser och film- och fotodatabaser med äldre inskannat material som skulle kunna tolkas som publikationer. Detta är material som bevaras enligt arkivlagen. Kulturförvaltningen menar att det inte är helt tydligt om detta material också ska levereras till KB med den nya lagstiftningen. Innan lagen träder ikraft 2025 bör det därför ske en dialog mellan kommuner/myndigheter och KB om vilket material som avses. En tydlig exempelsamling och möjlighet att se vad andra kommuner väljer att lämna in vore önskvärt. Ifall leveransplikten ska utökas till att inkludera publika databaser så kommer det att medföra utökad arbete vid myndigheter.

I betänkandet beskrivs vidare hur KB ska arbeta med egeninsamlingar på webben. Kulturförvaltningen menar att det inte är oproblematiskt att samla in material utan de berördas samtycke samtidigt som det inte går att bortse från det inflytande som inlägg på sociala media och andra webbpublikationer har på dagens samhällsdebatt. För att spegla dagens samhälle vore det önskvärt om det gick att få fram en transparent och tillitsfull hantering av insamlingar från webben som även kan hantera enskilda personers inlägg.

Enligt förslaget ska själva insamlingen redovisas översiktligt med syfte och metod. Däremot är det tänkt att det själva insamlade materialet ska hållas hemligt under en period med hänsyn till personers integritet. Kulturförvaltningen menar att det förefaller oklart enligt vilken del av sekretesslagstiftningen det går att hemlighålla detta. KB är en myndighet och det insamlade materialet bör ses som allmänna handlingar. Det kan finnas en risk att tillit skadas genom att inte vara transparent med mer specifik information om vad som har samlats in.

Den omtanke som beskrivs rörande personer under 18 år kan vidare enligt kulturförvaltningen leda till att ungdomskultur blir underrepresenterat i det bevarade kulturarvet vilket vore en förlust för samhället i stort. Förslagsvis skulle även insamling av poddar, bloggar, instagram m.m. som skapats av omyndiga kunna inkluderas men då med större frivillighet och möjligheter att ångra sig. Ett exempel som tas upp i utredningen är Greta Tunbergs användning av sociala media vilket haft global påverkan under 2010-talet.

Kulturförvaltningen menar att det hade varit av ett stort stöd för hela kulturarvssektorn om det skulle gå att få en fördjupning i problematiken med egeninsamling på webben, inte minst av sociala media. Detta hade gärna kunnat ske i form av en fortlöpande dialog som med fördel kan initieras och förvaltas av KB. Insamlingar av uppgifter på webben förekommer vidare vid flera arkiv, bibliotek och museer i Sverige. Varken i arkiv- eller museilagstiftningen förekommer specifika skrivningar i frågan. För hela sektorn vore det bra med en enhetlig hantering med transparens och tillit i fokus. Möjligen behöver styrdokument för arkiv och museum ses över och ett förtydligande rörande hur sekretessbedömning ska se vore önskvärt.

Kulturförvaltningen konstaterar slutligen att förslagen förbättrar möjligheter för bevarande av

kulturarvet vilket de menar är bra.

Serviceförvaltningens synpunkter

Serviceförvaltningen har inga synpunkter på utredningen och dess förslag. De berörs inte av det som lyfts fram i utredningen utan arbetar endast med tekniska förutsättningar och där ser de inga konsekvenser.

Stadskontorets förslag

Stadskontoret förordar att kommunstyrelsens arbetsutskott tillstyrker lagförslaget i stort, särskilt utifrån behovet av en lagstiftning som är medie-, teknik- och formatoberoende och som blir långsiktigt hållbar. Lagförslaget bedöms förbättra möjligheterna för bevarande av kulturarvet.

Stadskontoret förordar vidare att kommunstyrelsens arbetsutskott ställer sig bakom de av kulturförvaltningen framförda synpunkterna med följande tillägg.

I förslaget föreslås som en säkerhetsåtgärd vid tillhandahållande av digitalt lagrat pliktmaterial att användaren ska identifiera sig och att användningen ska loggas. Denna loggning kan upplevas som problematisk utifrån ett integritetsperspektiv och utifrån bibliotekens traditionella roll och funktion.

Ansvariga

Jonas Rosenkvist Avdelningschef
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör